

An die ferne Geliebte

Jack Post

diva, ae, f godin; geliefde

castus, adi — 1. in zedelijk opzicht: rein; vlekkeloos. — 2. kuis; ingetogen; eerbaar. — 3. vroom; heilig.¹

CASTA DIVA

An die ferne Geliebte, een liederencyklus van Ludwig von Beethoven, achter elk lied een samenvatting in het frans, die van het eerste lied:

Gezeten op de heuvel, kijkt hij in de verte, naar zijn beminde. Heuvels en dalen scheiden hen. Alleen het lied, uitdrukking van liefde, kan de afstanden overbruggen.

Die van het laatste lied:

Hij werpt zijn beminde de liefdesliederen toe, opdat zij zingt wat hij gezongen heeft, zelfs de afstand scheidt nu de geliefden niet meer.²

O mio babbino caro

O mijn lieve vader, ik houd van hem, hij is zo mooi;

Ik wil naar Porta Rosa om een ring te kopen!

Ja, ja daar wil ik heen! En als ik hem vergeefs bemin, dan ga ik naar de Ponte Vecchio, om me in de Arno te werpen!

Ik verga van liefde en ik kwel me! O, God ik wil sterven!

Vader, heb erbarmen, erbarmen!³

Volgens Roland Barthes, is er bij het uitspreken van *Ik houd van je* geen andere informatie dan het direkt gezegde. Alles ligt besloten in het 'geworpene'; als in een toverformule, maar een toverformule die niet gebonden is aan een bepaald ritueel of een speciale plaats. Het vindt overal plaats, waar dan ook. *Ik houd van je* is onbedwingbaar en onvoorzienbaar. Men zou het een uitspraak kunnen noemen, die noch van de semiologie, noch van de linguïstiek afhankelijk is.

De instantie van *Ik houd van je* (dat van waaruit we het kunnen spreken) is veelmeer de Muziek. In navolging van wat er met de zang gebeurt, wordt in *Ik houd van je* het verlangen noch verdrongen (als in de énoncé, het geuite), noch erkend (als in de énonciation, de uiting: daar waar men het niet verwacht), maar eenvoudig: genoten. Het genot zegt men niet; maar het spreekt en zegt: *Ik houd van je*.⁴

Een teken is dat wat zich herhaalt. Zonder herhaling geen teken, want men kan het niet *herkennen*, en de herkenning is de basis van het teken. Of, zoals Stendhal zegt, de blik kan alles zeggen, maar kan zich niet letterlijk herhalen. Immers de blik is geen teken, en toch betekent hij. Wat is daarvan het mysterie? Dat komt omdat de blik behoort tot het gebied van het betekende waarvan de eenheid niet het teken is (diskontinu), maar het betekenis hebben (*signifiance*), waarvan Benveniste de theorie heeft uitgewerkt. In tegenstelling tot de taal, orde van de tekens, zijn de kunsten in het algemeen afhankelijk van de *signifiance*. Daarom is het ook niet vreemd dat er een bepaalde verwantschap bestaat tussen de blik en de muziek. In de *signifiance* bestaat zonder twijfel een vaste semantiese knoop; maar deze knoop is omringd door een halo, een ruimte van een oneindige uitbreiding, waar de betekenis overloopt, zich verstroot, zonder zijn indruk (de handeling van het in-drukken, impressie) te verliezen: en dat is wat gebeurt als je naar een schilderij kijkt of naar muziek luistert. Het 'mysterie van de blik', de verwarring die het zaait, ligt duidelijk in die zone van het overstromen. Zie hier dus een object (of entiteit) waarvan het bestaan afhankelijk is van het excès.⁵

Norma treedt uit de kring der vrouwen naar voren en aanbidt de 'kuise godin, geliefde' – CASTA DIVA –	
a noi volgi il bel sembiante	wendt tot ons uw mooi gelaat
senza nube senza vel ⁶	zonder wolken zonder sluier

Beelden, zuiver, strak, zonder wolken, zonder sluier; wendt tot ons uw mooi gelaat.

'Singen will ich, Lieder singen	Zingen wil ik je, liederen zingen
Die dir klagten meine Pein!	Die jou klagten van mijn pijn!
(...)	(...)
Nimm sie hin denn, diese Lieder,	Neem ze deze liederen
Die ich dir Geliebte sang.	Die ik voor jou, geliefde, zong
Singe sie dann Abends wieder	Zing ze 's avonds weer
(...)	(...)
Und du singst, was ich gesungen,	En jij zingt, wat ik gezongen,
Was mir aus der vollen Brust	Wat mij uit volle borst
Ohne Kunstgeprang erklungen	Zonder kunstpronk weerklonk
Nur der Sehnsucht sich bewusst	Alleen van het verlangen zich bewust
(...)	(...) ⁷

La Belle et la Bête

Het Beest – magies gevangen door zijn lelijkheid – houdt van de Schone; de Schone, natuurlijk, houdt niet van het Beest, maar tenslotte, overwonnen (het doet er weinig toe waardoor; laten we zeggen: door de *gesprekken* die ze had met het Beest), zegt ze hem het magiese woord: 'Ik houd van je, Beest'; en gelijk, plots via een hartverscheurende akkoord op een harp, verschijnt een nieuw subjeet. Dit is een archaïese geschiedenis?⁸

Noten

1. J. W. Fuchs, *Kramers' Latijns Woordenboek*, Den Haag.
2. Plaathoes, L. v. Beethoven, *Lieder*. Deutsche Grammophon 139 197. *An die ferne Geliebte*, op. 98 (1816), ein Liederkreis von Alois Isidor Jeitteles.
3. *O mio babbione caro* is een aria uit de opera *Gianni Schicchi* van Puccini.
4. Roland Barthes, *Fragments d'un discours amoureux*. Parijs 1977, pp. 175-183.
5. Roland Barthes, *L'obvie et l'obtus. Essais critiques III*. Parijs 1982, pp. 279-283.
6. *Casta Diva* is een aria uit de opera *Norma* van Bellini.
7. Zie noot 2.
8. Roland Barthes, *Fragments*, a.w., pp. 175-183.